

країни, формуючи структуру економіки різних рівнів технологічного укладу.

Бібліографічний список.

Шумпетер Й. А. Теория экономического развития. Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры. Москва: Прогресс, 1982. 456 с.

Freeman C., Soete L. The Economics of Industrial Innovation; [3-d edition]. L. : Pinter, 1997. 256 p.

Богашко О. Л. Еволюція теоретичних підходів до інноваційного розвитку в економічній науці. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2013. № 2 [22]. С. 23-29.

Глазьев С. Ю. Экономическая теория технического развития: монография. М. : Наука, 1990. 232 с.

Яковец Ю. В. Эпохальные инновации XXI века : монография. М. : Экономика, 2004. 86 с.

Білецький О. В. Формування і використання людського капіталу в інноваційній економіці. Спеціальність 08.00.07 – демографія, економіка праці соціальна економіка і політика. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Вінниця, 2016. Донецький національний університет. 225 с.

Колодійчук А. В. Новітні теорії інноваційного розвитку промисловості. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2012. Вип. 8. С. 123-126.

Шевчук О. А., Патлай М. О. Теорія «стадій економічного зростання» В. Ростоу. Матеріали V

Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю "Глобалізація напрямів формування промислового потенціалу в умовах постіндустріальних трансформацій". December 18, 2019. КПІ ім. Ігоря Сікорського.

Буряк Є. В. Генезис суспільного прогресу та теорія інтеграції: знання в перспективному розвитку підприємств та регіонів. Економіка і організація управління. Зб. наук. праць. Вінниця: ДонНУ ім. Василя Стуса, 2019. Вип. № 4(36).

С. 92-100.

Рилач Н.М. Формування інноваційної парадигми: ретроспектива і сучасність. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2016. Випуск 127 (частина I). С. 138-148.

Федотов А. А. Основные концепции инновационного развития: исторический анализ. Вісник Донецького національного університету. Серія В : Економіка і право. Вип. 2. 2008. № 2.

С. 203–208.

Муляр О. Д. Еволюція теорії інновацій та її розвиток в аграрній сфері виробництва. Вісник ЖНАЕУ. 2011. № 2, т. 2. С. 50–61.

Гелбрейт Дж. Экономические теории и цели общества; пер. с англ. Москва: Прогресс, 1979. 430 с.

Лапко О.О. Інноваційна діяльність у системі державного регулювання. Київ: Ін-т екон. прогнозів. НАН України, 1999. 294 с.

УДК 330.567.2:330.322.12

Inna Kozlova

*Lecturer of Management, logistics and innovations department
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics*

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОВЕДІНКА ДОМОГОСПОДАРСТВ НА МАКРО- ТА МЕЗОРІВНІ

Inna Kozlova

старший викладач

*кафедри менеджменту, логістики та інновацій
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*

Summary. The article consists substantiality of the necessity to study the investment behavior of households at different levels. The essence and structure of investment behavior of households are determined. It is proved that the investment behavior of households is influenced by the mood in society regarding the economic situation of the country in the present and coming years. Mood indices over several years have been analyzed and identified. The analysis of investment costs of households at the macro level is carried out. Used correlation analysis, the main factors that have an impact on investment behavior are identified. Based on the identified factors, the analysis of the ratio of investment costs and household incomes at the meso level was conducted. It is proved that the investment behavior of households at the macro level is influenced by the level of gross domestic product and household income. At the meso level, past savings have a significant impact on investment behavior.

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність дослідження інвестиційної поведінки домогосподарств на різних рівнях. Визначено сутність та структуру інвестиційної поведінки домогосподарств. Доведено, що на інвестиційну поведінку домогосподарств впливають настрої, які існують в суспільстві щодо економічного становища країни сьогодні та в найближчі роки. Було проаналізовано індекси настроїв за декілька років та визначено. Проведено аналіз інвестиційних витрат домогосподарств на макрорівні. За допомогою кореляційного аналізу визначено основні фактори, які мають вплив на інвестиційну поведінку.

На основі визначених факторів проведено аналіз співвідношення інвестиційних витрат та доходів домогосподарств на мезорівні. Доведено, що на інвестиційну поведінку домогосподарств на макrorівні впливають рівень валового внутрішнього продукту та доходів домогосподарств. На мезорівні суттєвий вплив на інвестиційну поведінку мають заощадження минулих періодів.

Keywords: investment behavior of households, investment costs, consumer sentiment index, correlation analysis.

Ключові слова: інвестиційна поведінка домогосподарств, інвестиційні витрати, індекс споживчих настроїв, кореляційний аналіз.

Постановка проблеми. Домогосподарства у країні є суб'єктами господарювання та відтворення людського капіталу. Як будь-який суб'єкт господарювання домогосподарства виконуються певні функції: постачальницьку (постачальник виробничих ресурсів), споживчу (товарів і послуг), виробничу (товарів і послуг), ощадну (заощадження доходів), відтворювальну (людського капіталу), організаційну (об'єкт управління), забезпечуючу (само зайнятості членів домогосподарства та зайнятості населення), інвестиційну (використання заощаджень). В останній час, інвестиційна діяльність домогосподарств стає дуже важливою для досягнення добробуту в країні. Однак, тут виникають певні проблеми. Особливо в недостатньо розвинених країнах, таких як Україна. Це викликано тим, що, зазвичай, інвестиційна поведінка домогосподарств можлива при певних рівнях доходах, коли домогосподарства, окрім витрат на споживання, мають ще певні заощадження, які могли б бути використані для інвестиційних потреб. У країнах, де населення має невисокі доходи, рівень інвестицій значно нижчий, ніж у країнах з більш високим рівнем доходів населення. Однак, навіть у несприятливих умовах домогосподарства знаходять можливість для інвестування. При цьому напрямки інвестицій також відрізняються в залежності від рівня розвитку економіки країни, в якій домогосподарства здійснюють свою інвестиційну діяльність.

Отже, виникає необхідність розгляду сутності та змісту інвестиційної поведінки домогосподарств у сучасних умовах, які характеризують високим рівнем невизначеності, особливо в умовах пандемії COVID-19.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Слід погодитись із дослідниками [1, 2], які зауважують, що в умовах трансформаційної економіки приватні заощадження домогосподарств можуть виступати як інвестиційні ресурси. Важливість інвестиційної функції під час розгляду економічної поведінки домогосподарств підтверджується також у роботах багатьох дослідників. Так, ще Дж. Кейнс зазначав, що ефективний попит складається зі споживчого й інвестиційного компонентів [3]. Автори [4, 5] зазначають, що для зростання інвестиційної поведінки домогосподарств в економіці країни важливим є не тільки зростання фонду заощаджень грошових коштів, але й фонду споживання. Таке припущення може бути пояснено тим, що чим

більше домогосподарства споживають товарів та послуг, тим більших вони потребують доходів, а його зростання можна досягти поряд із іншими джерелами за рахунок здійснення інвестиційної діяльності. Питанням інвестиційної поведінки домогосподарств також присвячено роботи багатьох вчених: С. Джерасад [6], В. Дороша [7], А. Рамського [8], Ю. Воробйова [9], М. Іващенко [2] тощо.

Мета статті. Провести аналіз інвестиційної поведінки домогосподарств на макро- та мезорівні. Для цього було поставлено завдання: визначити структуру інвестиційної поведінки; провести аналіз індексів настроїв та їх вплив поряд із іншими факторами на інвестиційну поведінку домогосподарств на макrorівні; провести аналіз співвідношення інвестиційних витрат домогосподарств та їхніх доходів на мезорівні.

Виклад основного матеріалу. Інвестиційна поведінка домогосподарств останнім часом зазнає великим змін за своєю суттю та напрямками. Це спричинено рядом аспектів.

Інвестиційну поведінку слід розглядати як перетворену форму діяльного, функціонуючого капіталу. Інвестиційна поведінка реалізується через особливі моделі, в яких відображається спосіб і характер реакції всіх складових інвестиційної поведінки на зовнішні і внутрішні імпульси розвитку та має конкретний стиль, що базується на індивідуальних можливостях інвесторів отримувати інформацію, ділових здібностях використовувати конкурентні переваги, контролі над іншими інвесторами і партнерами, підприємницькій фантазії (досвіді, ерудиції, інтелекті) [6].

В умовах сьогодення в Україні домогосподарства найчастіше здійснюють інвестиції у депозитні рахунки, ціні папери власного підприємства, страхові полюси, вкладення в боргові зобов'язання під відсоток. Однак, можна зазначити, що унікальними рисами інвестиційної поведінки домогосподарств в сучасних умовах є націленість на виживання родини, збереження і збільшення накопиченого багатства, використання як легальних, так і нелегальних джерел інвестування, ієрархія інвестування залежно від бюджетних обмежень (заробітної плати, банківського відсотку, дивідендів, ренти) і наявністю економічної влади як в самій родині, так і за її межами, висока ступінь асиметричного положення домогосподарств стосовно доходу та статусу, невизначеність і суперечливість формальних (нормативних) правил.

Таким чином, інвестиційна поведінка домогосподарств носить ще нерозвинений і неповноцінний характер, що стримує загальні інвестиційні процеси [6].

Значний внесок у розвиток економічної теорії домогосподарства зробив відомий американський вчений, лауреат Нобелівської премії 1992 р. Г. Беккер, який розглядає рішення щодо народження дітей як інвестиційне, у якому діти виступають як «блага тривалого користування» [10]. Вирішення такого питання у подальшому обов'язково буде впливати на розміри та, як зазначалося вище, структуру споживання. Тож потрібно проаналізувати фактори, що мають вплив на прийняття такого рішення [11].

Відповідно до економічної теорії народжуваності, що є складовою фундаментальної праці Г. Беккера «Трактат про сім'ю» (1981 р.), діти на перших роках життя потребують значних інвестицій (належний рівень охорони здоров'я, освіти, дозвілля), але згодом починають приносити своїм батькам дохід від вкладених інвестицій. Здебільшого, батьки здійснюють споживчий вибір між дітьми та іншими товарами при бюджетному обмеженні, оскільки в межах «нової економіки домогосподарства», діти виступають як блага, що потребують значних часових та грошових вкладень.

Сьогодні, в умовах зростаючої кількості серцево-судинних, онкологічних та інших захворювань у світі, а також нової загрози – тривалої пандемії COVID-19, зростає важливість інвестування у здоров'я. І ці вкладення у профілактику, дослідження, лікування вже неможливо назвати просто витратами на здоров'я, тому що рівень цих витрат повинен займати досить суттєвий рівень з доходів домогосподарств та мати позитивні наслідки (вчасне виявлення та запобігання хвороби, якісне та комфортне лікування, діагностика тощо), як результат цих інвестицій.

Отже, можна зазначити, що основною передумовою здійснення інвестиційної поведінки домогосподарствами на будь-якому рівні є наявність тимчасово вільних грошових коштів – заощаджень. Без них інвестиційна поведінка за своєю сутністю – неможлива. Результатами інвестиційної поведінки є доходи, які можуть набувати будь-яких форм в залежності від напрямку інвестиційної поведінки:

депозити банків; купівля акцій та облігацій; вклади у пенсійні, страхові, інвестиційні фонди; фінансування інноваційно-інвестиційних проектів тощо;

купівля нерухомості, земельних ділянок, предметів старовини тощо з метою отримання доходу;

вклади у підвищення рівня культури та освіти (оплата послуг розвитку дітей), охорону здоров'я (медичне страхування, профілактичні огляди тощо), виховання дітей.

Щоб оцінити інвестиційну поведінку домогосподарств в Україні, яка характеризується високим рівнем невизначеності, перш за все, необхідно провести аналіз загальних економічних настроїв в країні.

Для оцінки поведінки домогосподарств, в тому числі й інвестиційної поведінки домогосподарств, у міжнародній практиці застосовують індекс довіри споживачів (Consumer Confidence Index), який показує «оптимізм» домогосподарств відносно до економічного стану країни [12].

В Україні цей індекс називається Індекс споживчих настроїв та розраховується з 2019 року компанією Info Sapiens (ТОВ «ІНФО САПІЄНС») – дослідницькою агенцією, що спеціалізується на проведенні досліджень громадської думки, поведінкових замірах та аналізі даних з вторинних джерел. З червня 2000 року до 2018 року дослідження споживчих настроїв в Україні проводилося ІІ «ГФК ЮКРЕЙН». Індекс споживчих настроїв в Україні визначають на підставі вибіркового обстеження домашніх господарств країни. Під час дослідження опитують 1000 осіб віком від 16 років. Вибірка репрезентативна за статтю та віком, враховує міське та сільське населення й розмір населеного пункту. З дослідження «Споживчі настрої» вилучена Автономна Республіка Крим, а у Донецькій та Луганській області опитування проводилися тільки на територіях, що контролюються Україною. Статистичне відхилення не перевищує 3,2%. Методика розрахунку індексу споживчих настроїв включає до себе розрахунок індексу поточного споживання (на основі розрахунку індексу поточного особистого матеріального становища та індексу очікуваних змін особистого матеріального становища); та індексу економічних очікувань (на основі індексу очікуваного розвитку економіки країни впродовж найближчого року, індексу очікуваного розвитку економіки країни впродовж найближчих п'яти років та індексу доцільності робити великі покупки) [13, 14, 15]. Зазначена методика розрахунку індексів відповідає методиці University of Michigan Consumer Sentiment Index). Значення індексів можуть коливатись в межах від 0 до 200. Якщо настрої та оцінка економічної ситуації позитивні, то значення індексів буде наближуватись до 200, якщо будуть переважати негативні настрої, значення індексів будуть менше 100.

Аналіз зазначених індексів в Україні за 2018 – 2020 роки наведений на рис. 1.

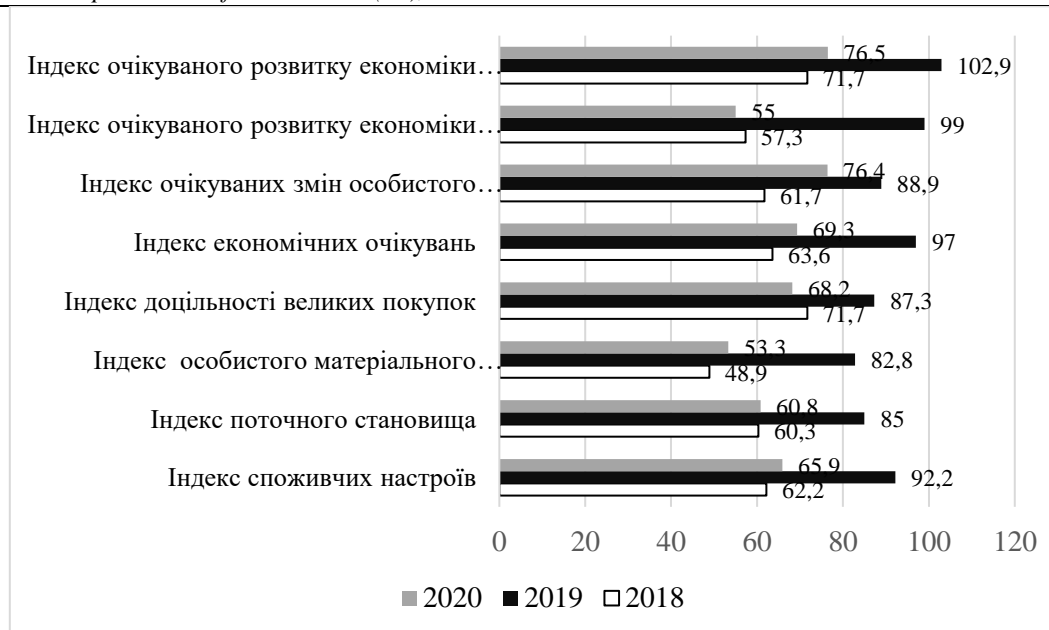

Рисунок 1 – Аналіз індексів настроїв в Україні за 2018 – 2020 роки

З наведеної діаграми можна зробити висновки, що найбільший рівень розрахованих індексів настроїв домогосподарств в цілому по Україні спостерігався у 2019 році, однак в цілому був не на досить високому рівні (92,2 пункти, що на 30 пунктів вище, ніж у 2018 році). Позитивні очікування (102,9 пунктів) були лише щодо розвитку економіки країни в цілому протягом майбутніх п'яти років. На думку автора, це було спричинено зміною влади в країні та великими очікуваннями глобальних позитивних змін в економіці країни в найближчі роки. Зазначені показники цілком характеризують високий рівень особистісної невизначеності домогосподарств у країні.

У 2020 році розраховані індекси суттєво знизились в порівнянні з 2019 роком (індекс споживчих настроїв становить лише 65,9 пунктів), що свідчить про погіршення настроїв домогосподарств і підвищення рівня їх особистісної невизначеності під час інвестиційної поведінки. Значення індексів доцільності великих покупок та очікуваного розвитку економіки протягом найближчого року знизились навіть нижче рівня 2018 року. Причиною цього, звісно, є світова пандемія коронавірусної хвороби та введення урядом непопулярних дій щодо жорстких карантинних обмежень.

Якщо взяти регіональний аспект (мезорівень), то в цілому тенденція залишається на такому ж рівні, як і в цілому по Україні. Однак, у 2019 році спостерігалася тенденція по зростанню індексу

споживчих настроїв у Центральному, Південному та Північному регіонах, в той час як у м. Києві цей індекс зменшувався, а у Східному регіоні був стабільним. Щодо індексу доцільності робити великі покупки, то у 2019 році він знизився по всій регіонах в містах з понад 500 тисяч жителів [14]. У 2020 році спостерігались інші тенденції – істотне зниження індексу споживчих настроїв відбулося у Західному регіоні, незначне зниження сталося у Північному та Східному регіонах, але в м. Київ та Центральному регіоні значення індексу було стабільним [13].

Як було зазначено вище, інвестиційна поведінка домогосподарств здійснюється у трьох напрямках: фінансовий матеріальний (депозити, вклади тощо), фінансовий нематеріальний (нерухомість, земля, предмети старовини тощо) та (рівень культури, освіти, здоров'я, виховання дітей).

За даними офіційної статистики України до наведених інвестиційних витрат можна віднести витрати на купівлю нерухомості; охорону здоров'я; освіту; купівлю акцій, сертифікатів, валюти, вклади до банків; інші витрати.

Інвестиційні витрати домогосподарств за 2017 – 2019 роки наведені в табл. 1.

Наведені дані свідчать про те, що доля інвестиційних витрат у всіх грошових витратах невелика у 2018 та 2019 роках, а в 2020 році спостерігається збільшення більше ніж на 4%. При чому, найбільше зростання відбувається в елементі витрат «купівля нерухомості».

**Інвестиційні витрати одного домогосподарства України
за 2017 – 2019 роки [за 16]**

Витрати	Роки		
	2018	2019	2020
Всього грошових витрат, грн на місяць	7854,11	9001,45	8505,74
Купівля нерухомості, грн на місяць	28,97	16,61	329,32
Охорона здоров'я, грн на місяць	343,71	363,11	333,44
Освіта, грн на місяць	73,85	105,45	41,36
Купівля акцій, сертифікатів, валюти, вклади до банків, грн на місяць	242,80	364,65	452,50
Інші витрати, грн на місяць	11,35	15,81	15,71
Всього інвестиційні витрати, грн на місяць	700,68	865,63	1172,33
% інвестиційних витрат у всіх витратах	8,92	9,62	13,78

Це може свідчити про те, що домогосподарства почали свої заощадження, які тільки зберігалися та не приносили доходів, вкладати у нерухомість та купівлю акцій, сертифікатів, валюти, вклади до банків, що в майбутньому зможе принести дохід. Тобто можна зробити висновок, що підвищення рівня невизначеності призвело до інтенсифікації інвестиційної поведінки домогосподарств на загальноукраїнському рівні.

Для визначення факторів впливу на інвестиційну поведінку домогосподарств було

побудовано кореляційну матрицю (табл. 2) на основі аналізу показників за 2018 – 2020 роки:

1. Індекс споживчих настроїв як показник невизначеності.
2. Внутрішній валовий продукт (ВВП) як показник економічного стану в країні (для 2020 року наведене прогнозне значення).
3. Загальні витрати домогосподарств.
4. Інвестиційні витрати домогосподарств як напрямки інвестиційної поведінки.
5. Доходи домогосподарств (для 2020 року наведене прогнозне значення).

Таблиця 2

Кореляційна матриця впливу на інвестиційну поведінку домогосподарств

	Індекс споживчих настроїв	ВВП	Витрати домогосподарств	Інвестиційні витрати домогосподарств	Доходи домогосподарств
Індекс споживчих настроїв	1				
ВВП	0,319542	1			
Витрати домогосподарств	0,91359	0,677248	1		
Інвестиційні витрати домогосподарств	-0,05587	0,928238	0,354957	1	
Доходи домогосподарств	0,238602	0,996447	0,612877	0,956269	1

Виходячи з проведеного кореляційного аналізу, можна зробити висновок, що суттєвий вплив на рівень інвестиційних витрат мають доходи домогосподарств (коефіцієнт кореляції 0,956), рівень ВВП країни (коефіцієнт кореляції 0,928). Вплив індексу споживчих настроїв на рівень інвестиційних витрат домогосподарств не є суттєвим.

Оскільки проведений аналіз свідчить про тісний зв'язок між доходами домогосподарств та

рівнем інвестиційних витрат, наведемо співвідношення доходів домогосподарств та відсотка інвестиційних витрат від їхніх доходів на мезорівні (по областях України та у м. Київ) за 2018 та 2019 роки (рис. 2, 3).

З наведених діаграм можна побачити, що загалом за регіонами відсоток інвестиційних витрат по відношенню до рівня доходів дещо зменшився, однак є й досить суттєві зростання цього співвідношення.

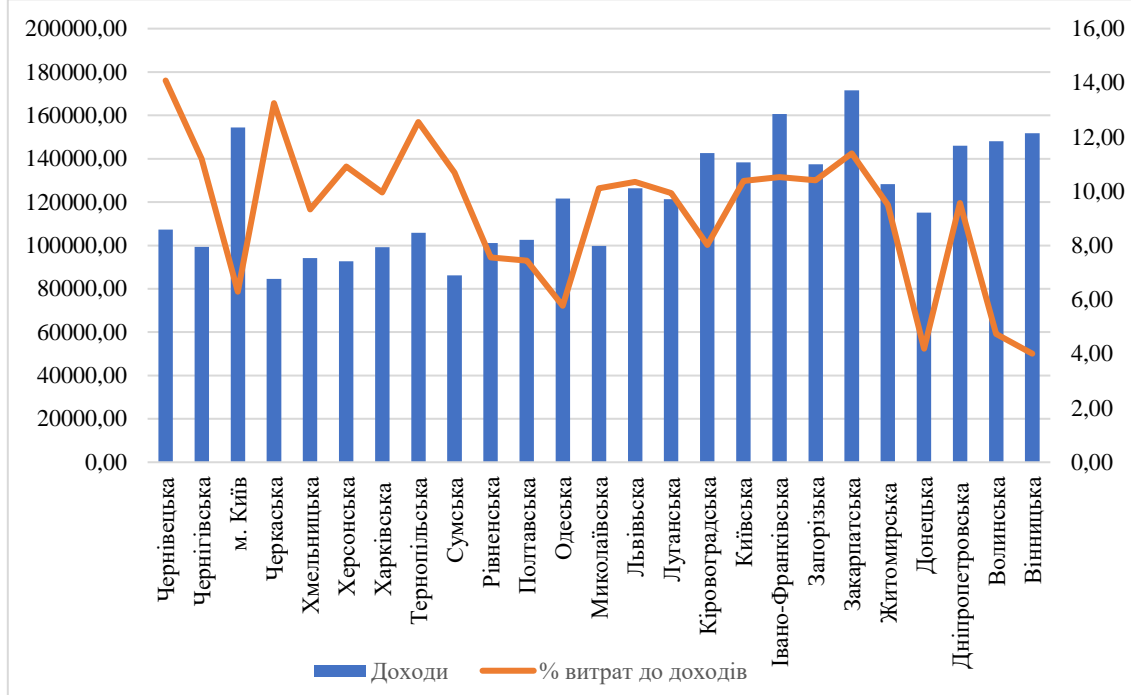

Рисунок 2 – Співвідношення доходів домогосподарств та відсотка інвестиційних витрат від їхніх доходів по регіонах (областях) України та у м. Київ за 2018 рік

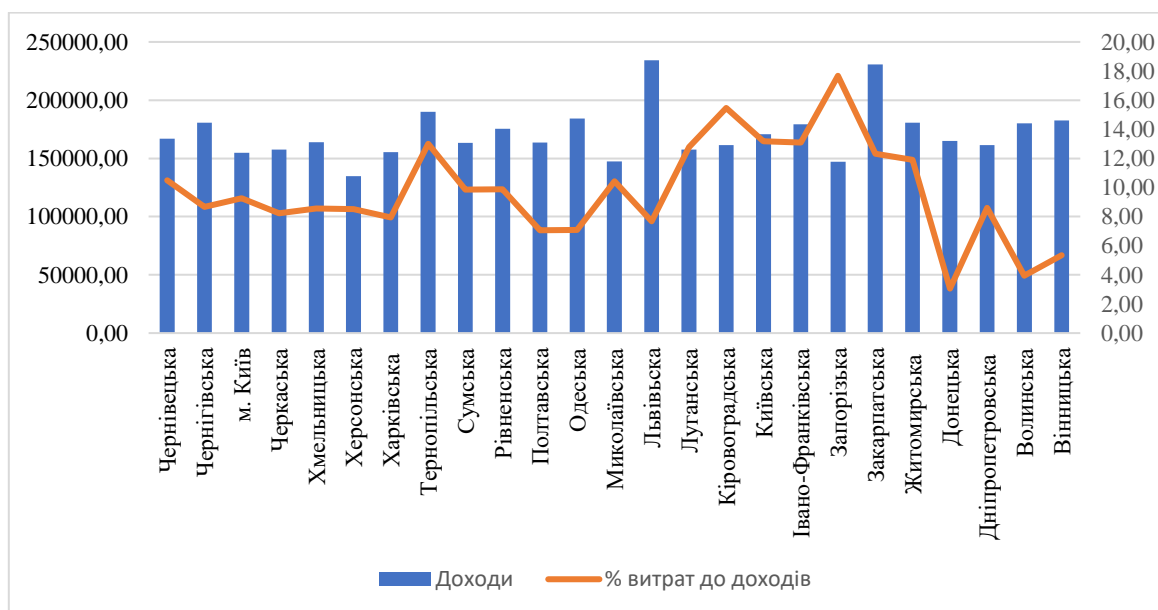

Рисунок 2 – Співвідношення доходів домогосподарств та відсотка інвестиційних витрат від їхніх доходів по регіонах (областях) України та у м. Київ за 2019 рік

Так, у Запорізькій та Кіровоградській областях значно підвищився відсоток інвестиційних витрат (до 17,67% та 15,46% відповідно). Під час аналізу було виявлено, що у Запорізькій області більше ніж у 3 рази збільшилися інвестиції у будівництво та в 2 рази збільшилися інвестиції в освітні послуги. При цьому доходи зросли лише на 7% в порівнянні з 2018 роком. Це свідчить про те, що велика доля інвестиційних витрат здійснювалась за рахунок заощаджень минулих років. У Кіровоградській області такий стрибок характеризується величезним підвищенням рівня інвестицій у купівлю нерухомості (з 0,2% до 10% від сукупних витрат домогосподарств) та у будівництво (з 1% до

5% від сукупних витрат домогосподарств). Також підвищився рівень інвестицій у освіту (з 0,9% до 2,2% від сукупних витрат домогосподарств). Доходи при цьому збільшилися на 13%. Тобто в цьому регіоні на зростання інвестиційних витрат вплинули підвищення доходів та також заощадження минулих періодів.

Висновки. На інвестиційну поведінку домогосподарств впливають багато факторів. В сучасних умовах серед таких факторів можна виокремити високий рівень невизначеності через нестабільну економічну та політичну ситуацію в країні та, звичайно, пандемію COVID-19. Найбільш суттєвими факторами впливу на інвестиційну

поведінку домогосподарств на макро- та мезорівнях є рівень внутрішнього валового продукту, поточні доходи домогосподарств та заощадження минулих років.

Література

1. Ватаманюк О. З. Визначники особистих заощаджень в економіці України // *Фінанси України*. 2007. №1. С. 75-83. [Vatamaniuk OZ Vyznachnyky osobystykh zaoschadzen' v ekonomitsi Ukrainy. *Finansy Ukrainy*. 2007; (1):75-83. (in Ukrainian)]

2. Іващенко М. В. Інвестиційна поведінка українських домогосподарств: інституціональний аспект // *Вестник НТУ «ХПІ»*. 2010. URL: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/vestnik/Технічний_прогрес_та_ефективність_виробництва/2010/64/5_01.pdf. [Ivaschenko M. V. Investytsijna povedinka ukrains'kykh domohospodarstv: instytutsional'nyj aspekt. *Vestnyk NTU «KhPY»*. 2010. URL: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/vestnik/Технічний_прогрес_та_ефективність_виробництва/2010/64/5_01.pdf. (in Ukrainian)]

3. Кейнс Дж. М. Избранные произведения. – М.: Экономика; 1993. [Kejns Dzh M Izbrannye proizvedeniya. Moscow: Jekonomika; 1993. (in Russian)]

4. Белозеров С. А. Финансы домашнего хозяйства: инвестиционный аспект. СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та; 2006. [Belozerov SA Finansy domashnego hozjajstva: investicionnyj aspekt. Sankt-Peterburg: Izd-vo S.-Peterb. un-ta; 2006. (in Russian)]

5. Бескоровайна Н. С. Инвестиционная функция финансов домашних хозяйств в региональном воспроизводстве // *Вестник СевКавГТУ*. Серия «Экономика». 2003. № 3 (11). С. 32-38. [Beskorovajna NS Investicionnaja funkcija finansov domashnih hozjajstv v regional'nom vosproizvodstve. *Vestnik SevKavGTU*. Serija «Jekonomika». 2003; (3(11): 32-38. (in Russian)]

6. Джерасад С. С. Інвестиційна поведінка суб'єктів господарювання в трансформаційній економіці // Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук. – Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна; 2005. [Dzherasad SS Investytsijna povedinka sub'iektiv hospodariuvannia v transformatsijnij ekonomitsi. Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovooho stupenia kand. ekon. nauk. – Kharkiv: KhNU im. V. N. Karazina; 2005. (in Ukrainian)]

7. Дорош В. Ю., Чепель К. С. Фінансова поведінка домогосподарств в ринкових умовах господарювання // *Економічні науки*. Серія «Облік і фінанси». Збірник наукових праць. – Луцьк: Луцький національний технічний університет. 2012. Випуск 9 (33). Ч. 1. С. 361-371. [Dorosh VYu, Chepel' KS Finansova povedinka domohospodarstv v rynkovykh umovakh hospodariuvannia. *Ekonomichni nauky. Seriiia «Oblik i finansy»*. Zbirnyk naukovykh prats'. – Luts'k: Luts'kyj natsional'nyj tekhnichnyj universytet. 2012; (Issue 9(33). Part 1): 361-371. (in Ukrainian)]

8. Рамський А. Ю. Фінанси домогосподарств і їх роль у забезпеченні попиту та пропозиції на ринку інвестицій // *Бізнес-інформ*. 2013. № 12. С. 136-144. [Rams'kyj AYU Finansy domohospodarstv i ikh rol' u zabezpechenni popytu ta propozytzii na rynku investytsij. *Biznes-inform*. 2013; (12): 136-144. (in Ukrainian)]

9. Воробйов Ю. М., Ворошило В. В. Фінанси домашніх господарств у фінансовій системі держави : монографія. Сімферополь: ВД «АРИАЛ»; 2013. [Vorobjov Yu M, Voroshylo VV Finansy domashnikh hospodarstv u finansovij systemi derzhavy : monohrafiia. Simferopol': VD «ARIAL»; 2013. (in Ukrainian)]

10. Беккер Г. Человеческое поведение: экономический подход: избр. тр. по экон. теории. М.: ГУВШЭ; 2003. [Bekker G Chelovechesкое povedenie: jekonomicheskij podhod: izbr. tr. po jekon. teorii. Moscow: GUVShJe; 2003. (in Russian)]

11. Станкевич Ю. Ю. Соціальні аспекти функціонування вітчизняного домогосподарства як суб'єкта ринкової економічної системи // *Економіка*. 2010. № 3. С. 104–111. [Stankevych YuYu Sotsial'ni aspekty funktsionuvannia vitchyznianoho domohospodarsva yak sub'iehta rynkovoї ekonomičnoї systemy. *Ekonomika*. 2010; (3): 104-111. (in Ukrainian)]

12. Consumer Confidence Survey. URL: <https://www.conference-board.org/data/consumerconfidence.cfm>.

13. Info Sapiens URL: <https://sapiens.com.ua/ua/publication-single-page?id=143>.

14. Info Sapiens. URL: <https://sapiens.com.ua/ua/publication-single-page?id=106>.

15. Info Sapiens. – URL: <https://sapiens.com.ua/ua/publication-single-page?id=58>.

16. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.